

Ha a visszakeresés csak a fenti szigorú azonosság elvén lenne lehetséges, sok információ veszne el, ezért a felhasználó kérheti az egyes kiegészítő jelzőszámok hatálytalanítását, illetve bizonyos intervallumot adhat meg rájuk, amelyben még elfogadható az adott rekord.

További rugalmasságot biztosít a rendszernek a „DE NEM” utasítás használata, pl. az /E/+G/+H/ DE NEM /A/ utasítás mind a 20., mind a 30. rekordot előhívja. Ezekben a rekordokban ugyan szerepel A, de nem E, G és H láncban.

A rendszer negyedik eleme a *strukturált tezaurusz*. Ennek felépítése olyan, hogy az inverz file segítségével egy gyűjtőfogalomhoz nemcsak a közvetlenül alárendelt egyedi fogalmakat kereshetjük meg, hanem a több lépcsőben alárendelt fogalmakat is stb.

Az ismertetett rendszer előnye, hogy a kutató az öt érdeklő terület irodalmát *anélkül kutathatja, hogy felesleges információkat kapna*, míg a tágabb érdeklődésű felhasználónak lehetősége van a „tallózásra”.

/WASSER, N.: *An alpha-numeric information storage and retrieval system = Journal of the American Society for Information Science*, 25. köt. 6. sz. 1974. p. 374–377./

(Valkó Péter)

* * *

Eredmények és tervek a szovjet tudományos és szakkönyvtárak munkájának automatizálásában

A Szovjetunióban kb. 60 ezer könyvtár áll a kutatás és fejlesztés közvetlen és elsődleges szolgálatára. E könyvtárak tárolják az ország dokumentumvagyonának több mint 50%-át. Állományukat öt-hat évenként megkésztetik.

A felhasználók szakirodalmi ellátásában ennek ellenére olyan zavarok keletkeztek, amelyeket a hagyományos módszerekkel a legnagyobb erőfeszítések mellett sem lehet kiküszöbölni. Gyökeres orvoslásuk csak a számítógépek alkalmazásának általánossá tételétől remélhető. A Szovjetunió illetékes tájékoztatói és szakkönyvtári központjai lényegében már kimunkálták a számítógépre való áttérés koncepcióját, az *Össz-szövetségi Könyvpalota* pedig nekilátott az állami bibliográfiai, központi katalógizálási és kiadványstatisztikai rendszer számítógépesítéséhez. Ez utóbbi rendszereknek 1976-ban már működniük kellene.

A *Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtára* 1975 februárjától hat alrendszerből álló és 15 feladat megoldására képes automatizált rendszerként működött. Ez gyakorlatilag megoldja a bibliográfiák készítésének, az állomány feltárásának és a könyvtár igazgatásának felhalmozódott problémáit. A következő lépést a hálózat irányításával kapcsolatos feladatok (gyűjtés, feltárás, őrzés, szolgáltatás, ellenőrzés

és tájékoztatás) számítógépesítésével kívánják megtenni. Mindez megköveteli, hogy a tagkönyvtárakban is megteremtsék azokat a feltételeket, amelyek egy ilyen rendszer működéséhez elengedhetetlenek. S itt nemcsak a különféle számítógépi berendezésekre kell gondolni, hanem a másoló- és a mikrotechnikai berendezésekkel, sőt: megfelelő raktárakkal és szállítóberendezésekkel való ellátásra is.

A számítógépre való áttérés hatalmas feladatok elé állítja a módszertani munkát. Neki kell ui. – intenzív továbbképzéssel, folyamatos instruálással – megteremtenie az áttérés szellemi feltételeit. Ennek érdekében ki kell munkálni a hálózati központ – a *Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtára* – és az ágazati alközpontok közötti korszerű módszertani munkamegosztást.

/TARAKANOV, K.V.: *Vnedrenie avtomatizacii v bibliotecsnuju praktiku – osnova daľnejego povüsenija kacsesztva bibliotecsno-informacionnogo obszluzsivania = Naucsnuie i Tehniczeszkie Biblioteki SzSzsZR*, 1976. 1. sz. p. 3–8./

(Futala Tibor)

* * *

Adatbázis-előállítók fejlődése és problémái az USA-ban

Az ASIDIC (*Association of Scientific Information Dissemination Centres = Tudományos Információ Szétszolgáltató Központok Egyesülete*) 1971-es ülésén számos, az adatbázisokkal kapcsolatos problémát tárgyalt. E problémák azóta nagyrészt megoldódtak vagy enyhültek, helyettük azonban újak s talán komolyabban merültek fel.

A korábbi, nagyrészt technikai nehézségek helyét most a fejlődéssel összhangban „ipari”, termelési problémák foglalták el. Fokozta ezeket az on-line (nagyrészt retrospektív) keresések ugrásszerűen növekvő száma.

A problémák gyökere: az állam beavatkozása az üzleti életbe, az állam versenye a magánszektornal, az ár-diszkrimináció, a licencialis megkötések stb. Ezek pedig az adatbázisok előállítói mellett kihatnak azok feldolgozóira és közvetítőire is. Tudomásul kell venni, hogy az adatbázisokkal kapcsolatban álló intézmények tevékenysége összetett, foglalkozniuk kell előállítással, forgalmazással, közvetítéssel, felhasználással kapcsolatos tennivalókkal. Néhány tipikus probléma a közelmúltból:

1. Egy állami szerv kifejlesztett egy adatbázist, amely széles kört érdekelt volna. Az állam azonban csak a kijelölt intézményeknek biztosította a hozzáférést – ingyen. Később módosítva döntését, jelezte, hogy további felhasználóknak is hajlandó eladni, de – aránytalanul magas áron.

2. Egy adatbázis-előállító évek óta, szerződés alapján, állami adatbázist készít privát számítástechnikai inté-